

Kunstig intelligens og medbestemmelse

NTL Forsvar faglig påfyll 06.03.26

Forbundssekretær Joachim Frivold

Er det trygt å bruke KI for oppgaven?

(Basert på modell av Aleksandr Tiulkanov)

FØR innføring av KI: modenhetsvurdering

- Modenhetsvurdering = systematisk gjennomgang for å avdekke behov, ressurser og egnethet
 1. Hva skal man bruke KI til? (samfunnsoppdraget, forsvarlig utførelse, GDPR)
 2. Avdekke relevante lovverk (p.oppl., KI-forordningen, sikkerhetsloven, forsvarsloven m.m.)
 3. Hvilke områder skal ikke ta i bruk KI? (KI-forordningen, forvaltningsloven, AML m.m.)
 4. Nødvendige endringer i forvaltningsplan – hva betyr innføringen for virksomheten?
 5. Hva blir ressursbehov og totalkostnad for sikker forvaltning og oppfølging av KI-verktøy?
 6. Hva er opplæringsbehovet og hvordan kan opplæring gjennomføres i praksis?
 7. Hvordan sikrer man kontroll over dataene og bruk?
 8. Hvordan skal vi regulere bruk av KI?
- Hvordan skal rutiner og retningslinjer dokumenteres?

Relevante bestemmelser for medbestemmelse i modenhetsvurdering

- Hovedavtalen § 1 nr. 1 (arbeidsmetoder) og nr. 9 (IKT og KI) jf HA § 9
- Hovedavtalen § 17 nr. 6 (informasjon og faglig innføring)
- Hovedavtalen § 18 nr. 1 bokstavene d. (virksomhetens planer), e. (anskaffelse) og f. (opplæring) og § 18 nr. 2 (ansattes arbeidssituasjon)
- Hovedavtalen § 32 nr. 1 (personalutvikling), nr. 2 (kartlegging og analyse) og nr. 5 (opplæring i ny teknologi) jf. HA § 9 (tilpasningsavtalen)
- Hovedavtalen § 33 nr. 1 bokstav e. (tilrettelegging ved ny teknologi)
- Hovedtariffavtalen kap. 5.3.2 (digitalisering og kunstig intelligens, hindre utstøting)
- AML kap. 9 (kontrolltiltak og overvåkning)

KI-forordningen (loven) - risikovurdering

Risikokategori	Eksempler	Krav
Forbudt KI (uakseptabel risiko)	Sosial poengsetting, manipulasjon av sårbare grupper, ansiktsgjenkjenning i sanntid i det offentlige rom	Totalforbud
Høy risiko	Helsehjelp, utdanning, rekruttering, rettssystemet, kritisk infrastruktur, velferd	Strengt krav til testing, dokumentasjon, tilsyn og oppfølging m.m.
Begrenset risiko	Chatboter, anbefalingssystemer, KI-drevne kundeserviceverktøy	Krav om tydelig merking og informasjon til brukere
Minimal risiko	KI i spill, bildefiltre, stavekontroller	Ingen spesifikke krav

Konsekvensvurdering FØR innføring av KI med høy risiko - offentlig sektor

- **Krav til konsekvensvurdering for grunnleggende rettigheter (FRIA):**
 - Hvilket KI-system og hvilken leverandør?
 - Formålet med bruken?
 - Hvem bruker systemet? (roller, avdelinger)
 - Hvem er berørte? (ansatte, søkere, innbyggere, brukere)
 - Hva er risiko for skade og hva slags tiltak skal settes inn ved skade?
 - Hvordan skal verktøyet overvåkes og vedlikeholdes (av mennesker)?

Konsekvensvurdering FØR innføring av KI med høy risiko - offentlig sektor

- **Krav til konsekvensvurdering for grunnleggende rettigheter (FRIA):**
 - Ikke-diskriminering: Kan systemet behandle grupper ulikt basert på kjønn, alder, etnisitet, funksjonsnedsettelse?
 - Arbeidsrettigheter: Påvirkes ansattes rett til rettferdige arbeidsvilkår?
 - Rettssikkerhet: Har berørte mulighet til å klage på eller bestride avgjørelser?
 - Personvern: Hvilke personopplysninger behandles, og er det samsvar med GDPR? (DPIA)
- **Ved identifiserte risikoområder:**
 - Beskriv risikoen konkret
 - Vurder sannsynlighet og alvorlighetsgrad
 - Beskriv eksisterende tiltak som reduserer risikoen
 - TESTING, TESTING, TESTING

KI-forordningen (loven) - risikovurdering

Risikokategori	Eksempler	Krav
Forbudt KI (uakseptabel risiko)	Sosial poengsetting, manipulasjon av sårbare grupper (profilering), ansiktsgjenkjenning i sanntid i det offentlige rom	Totalforbud
Høy risiko	KI brukt i helse, utdanning, rekruttering, rettssystemet, kritisk infrastruktur	Strengt krav til testing, dokumentasjon, tilsyn og oppfølging
Begrenset risiko	Chatboter, anbefalingssystemer, KI-drevne kundeserviceverktøy	Krav om tydelig merking og informasjon til brukere
Minimal risiko	KI i spill, bildefiltre, stavekontroller	Ingen spesifikke krav

Konsekvensvurdering FØR innføring av KI med høy risiko - offentlig sektor

- Personvern:
Involvere personvernombudet
Forsikringer om at personopplysninger kan håndteres sikkert
- Arbeidsrettigheter:
Innføring av KI kan føre til effektivisering av oppgaver – og færre ansatte...
Konsekvensvurderingen skal bidra til å beskytte ansatte og mennesker – tillitsvalgtes jobb!
- Rettsikkerhet:
Vurderinger av klageadgang må overholde f.eks. forvaltningsloven
Tydelig avklaring av hvem som står ansvarlig

Relevante bestemmelser for medbestemmelse i risikovurdering

- Hovedavtalen § 1 nr. 1 (arbeidsmetoder) og nr. 9 (IKT og KI) jf HA § 9
- Hovedavtalen § 17 nr. 6 (informasjon, faglig innføring)
- Personopplysningsloven kapittel 4 (personvernombud)
- Hovedavtalen § 31 nr. 1 og 2 (hindre diskriminering, medbestemmelse, samarbeid)
- Hovedavtalen § 32 nr. 2 (kartlegging og analyse)
- Hovedavtalen § 33 nr. 1 bokstav e. (tilrettelegging ved ny teknologi)
- AML kap. 6 (verneombud)
- AML kap. 9 (kontrolltiltak og overvåkning)

Hovedavtalen i staten – nærmere om bestemmelsene

- HA § 1 Formål
 - Rett til medbestemmelse
 - Gi arbeidstakerne reell innflytelse på organisering av arbeidsplass og hvordan arbeidsmetodene utvikles (medvirkning)

- HA § 9 Tilpasningsavtale
 - Regulere medbestemmelse lokalt
 - Tiltak for felles opplæring

Hovedavtalen

- HA § 17 Informasjon
 - Informasjon så tidlig som mulig (nr. 2)
 - Informasjon så forståelig som mulig (nr. 6): arbeidsgiver skal gi de tillitsvalgte faglig innføring

- HA § 18 Drøfting nr. 1
 - Virksomhetens planer (bokstav d.)
 - Valg ved anskaffelse herunder kravspesifikasjon (*dokumentasjon*) (bokstav e.)
 - Opplæring jf. kap. 7 (bokstav f.)

- HA § 18 Drøfting nr. 2
 - Alt av betydning for de ansattes arbeidssituasjon

Hovedavtalen og Hovedtariffavtalen

- HA § 32 Kompetanseutvikling nr. 1, 3 og 5
 - Mål og midler for personalutvikling skal inngå i virksomhetsplan og budsjett (nr. 1)
 - Kartlegging og analyse av virksomhetens kompetansebehov (nr. 3)
 - Nødvendig opplæring i ny teknologi (nr. 5)
- HA § 33 Tilretteleggingstiltak
 - Tilrettelegging for at arbeidstakere som har vansker med å tilpasse seg ny arbeidssituasjon eller ny teknologi, kan fylle andre funksjoner i virksomheten (nr. 1 e.)
- HTA kap 5.3.2 Kompetanseutvikling

Utvikle kompetanse i digitalisering og kunstig intelligens og hindre utstøting ved omstillingsprosesser

Arbeidsmiljøloven

- **AML § 9-1 Vilkår for kontrolltiltak**
 - Kan bare iverksette kontrolltiltak når tiltaket har saklig grunn i virksomhetens forhold og det ikke innebærer en uforholdsmessig belastning for arbeidstakeren
 - Personopplysningsloven gjelder for behandling av opplysninger om arbeidstakere ifm kontrolltiltak
- **AML § 9-2 Drøfting, informasjon og evaluering av kontrolltiltak**
 - Så tidlig som mulig drøfte behov, utforming, gjennomføring og vesentlig endring av kontrolltiltak
 - Før tiltaket iverksettes skal det gis informasjon om formål, praktiske konsekvenser og varighet
 - Jevnlig evaluere behovet for de kontrolltiltak som iverksettes

Oppsummert tipsliste

- Ha digitalisering/KI som et fast punkt i møter med arbeidsgiver. Det skjer utvikling løpende, og det er jevnlig oppdateringer i systemene. Føre var og hele tiden.
- Undersøk/be om informasjon fra arbeidsgiver om hvilke skriftlige dokumenter som er utarbeidet for å regulere digitalisering og KI i virksomheten, jf. HA 17.
- Be om felles opplæring/innføring i relevante tekniske systemer/digitale verktøy for å sikre at både ledere og tillitsvalgte, har en viss teknisk innsikt i systemene og kompetanse til å forstå bl.a. kontrollfunksjonaliteter i de digitale verktøyene, jf. HA § 17 nr. 6, AML § 9-2 og HTA pkt. 5.3.2.
- Involvering ved anskaffelse, oppdateringer og utvikling av systemer er viktig. Krev medbestemmelse og drøfting jf. HA § 17 og § 18. Reguler medbestemmelse og organisering av dette arbeidet i tilpasningsavtalen HA § 9. Drøft kontrollfunksjonaliteter (kontrollmuligheter) i systemene etter aml. § 9-2 ved oppdateringer og kjøp av tilleggsfunksjoner til systemene.

Oppsummert tipsliste

- Krev involvering og drøfting av alt arbeid med modenhetsvurdering, konsekvensvurdering og risikovurdering – alt av betydning for de ansattes arbeidssituasjon (HA § 18 nr. 2)
- Bruk personvernombudet aktivt ved drøftinger om KI når det gjelder konsekvenser for personvernet til medlemmene. Det skal også gjennomføres personvernkonsekvensvurdering (DPIA) som er hjemlet i GDPR.
- Krev opplæring og kompetanseheving av ansatte før og ved innføring og oppdatering av KI-system. Drøfting av virksomhetsplaner, budsjett og opplæringsplan jf. HA §§ 18 og 32, må ses i sammenheng. Det må settes av både tid og penger til kompetanseheving og opplæring.
- Eksempler på dokumenter som skal drøftes er KI-strategi, retningslinjer for bruk av KI, risikovurdering etter KI-loven, personvernkonsekvensvurdering (DPIA) og konsekvensvurdering for grunnleggende rettigheter (FRIA).

Prinsipp

Hva det betyr i praksis

Menneskelig kontroll

KI skal støtte, ikke erstatte, menneskers beslutninger. Det skal alltid være mulig å overstyre eller slå av systemet.

Sikkerhet og robusthet

Systemet må fungere stabilt, også ved feil eller angrep. Inkluder test av sårbarheter og jevnlig oppdateringer.

Personvern

Samle inn minst mulig personopplysninger. Sørg for god tilgangskontroll, kryptering og tydelig informasjon til brukerne.

Åpenhet

Gjør det klart at brukeren samhandler med KI. Forklar enkelt hva systemet gjør, og hva det bygger på.

Inkludering, mangfold og rettferdighet

Test systemet for skjevheter som kan gi urettferdig behandling. Juster om nødvendig for å sikre likebehandling.

Samfunnsnytte og bærekraft

Vurder om løsningen gir positive effekter for miljø, arbeidsliv eller fellesskapet. Tenk også på energieffektivitet og ansvarlige leverandører.

Ansvar og oppfølging

Vær tydelig på hvem som har ansvar. Sørg for rutiner for tilsyn, klager og håndtering av feil eller uønskede hendelser.

- **Bruk Datatilsynet sin regulatoriske sandkasse – i fellesskap med arbeidsgiver!**

Datatilsynet forklarer: Copilot og integrert KI

Det har vore enorm interesse for erfaringane NTNU og Datatilsynet gjorde seg i Copilot-prosjektet i sandkassa. No er våre viktigaste vurderingar og råd samla i eit interaktivt videounivers. Det er bygd opp av ei rekkje korte filmar og menyar, slik at du enkelt kan finne det som er relevant for deg.

- **Bruk Digitaliseringsdirektoratets ressursider**

 Digdir

[Hjem](#) > Kunstig intelligens

Veiledning for KI i offentlig sektor

Her finner du veiledning for hvordan offentlig sektor kan utvikle og bruke kunstig intelligens (KI) på en ansvarlig måte. Du får også en oversikt over KI-prosjekter i offentlig sektor.

Takk for oppmerksomheten!

jf@ntl.no